

לחובת הקרבן. ואם הוא כבש, הרי הנסכים שצריך לכבש יהיו לחובת הקרבן, והיתר יהיו בתורת נדבה.

ומעתה יש להסתפק: **מי אמרינן, איל וכבש** בלבד הוא **מתנה**, שאינו מזכיר בתנאו אלא את שתי האפשרויות הללו שמא הפלגס הוא איל או כבש, אבל **בבריה לא מתנה**, שאינו אומר שאם הפלגס הוא בריה בפני עצמה ואינו חייב כלל בנסכים [שהרי בר פדא אינו דורש מהפסוק לרבות את הפלגס לגבי נסכים], יהיו כל הנסכים בתור נדבה. לפי שלדעת בר פדא אין בכלל צד להסתפק שמא הפלגס הוא בריה, וכל הספק הוא רק אם הוא איל או כבש. הלכך, אם אמר הנודר "הרי עלי עולה מן האיל או מן הכבש", והביא פלגס, יצא ידי חובתו ממה נפשך, שהרי יש כאן או איל או כבש.

או דלמא, בבריה נמי מתנה, שגם זה הוא בכלל הספק שמא הפלגס הוא בריה, **דאמר**, שבנוסף על התנאי שמא הוא איל או כבש, צריך הוא גם לומר: **אי בריה הוה ואינו חייב כלל בנסכים ליהוי כוליה נסכים נדבה**. ולעניננו, הרי שהנודר שהביא פלגס לא יצא שמא הפלגס אינו איל ולא כבש.

ואין עולה לו מזבחו,⁽¹⁶¹⁾ שאם נדר להביא איל בלבד, או שנדר כבש בלבד, אינו יוצא בפלגס, אלא צריך להביא איל או כבש כפי מה שנדר.⁽¹⁶²⁾

ואמר רבי יוחנן: מנלן שמביא בפלגס נסכי איל? דכתיב בפרשת נסכים "או לאיל" ודרשינן מיתורא ד"או" **לרבות את הפלגס** שדינו כאיל לגבי נסכים, ומכאן למדנו שדעת רבי יוחנן שהפלגס הוא בריה. שאם היה סובר שהפלגס הוא ספק איל או כבש לא היה צריך פסוק לרבות את הפלגס שיביא עמו נסכים כמו איל, שהרי גם בלי הפסוק הייתי אומר שמכיון שיש להסתפק שמא הפלגס הוא איל או כבש הרי שיש להביא עמו שעור הנסכים הגדול מבין שניהם, דהיינו נסכי איל.⁽¹⁶³⁾ אלא ודאי סבר רבי יוחנן שהפלגס הוא בריה בפני עצמה, ולכן צריך פסוק לרבות שנסכיו יהיו כאיל.

כי תבעי לך אליבא דבר פדא, דאמר כג-ב שהפלגס הוא ספק, וממילא לא צריך פסוק ללמוד ממנו שמביאים עם הפלגס נסכי איל, אלא מחמת הספק **מיייתי** נסכי איל, שהוא מרובה מנסכי כבש, **ומתני**, ועושה תנאי, שאם הפלגס הוא איל הרי כל הנסכים יעלו

כשמביא פלגס לפי שהוא גדול ממנו.

162. הקשה הקרן אורה במסכת מנחות [צא ב] כיצד ראוי הפלגס להקרבה, והרי אינו לא כבש ולא איל האמורים בתורה. וצידד לומר, שהוא נלמד מהלימוד של רבי יוחנן, "או לאיל", שמנסכי הפלגס יש ללמוד על האפשרות להקריבו.

163. ויעשה תנאי, שאם הפלגס הוא כבש, הרי

העשויה סולת בלולה בשמן, וכן יין, שאותו מנסכים על המזבח.

קרבתן שהוא כבש, מביא עמו עשרון אחד סולת ושלושה לוגין יין. קרבן שהוא איל מביא עמו שני עשרונים סולת וארבעה לוגין יין.

161. רש"י מבאר "אם היה מחוייב איל לבדו או כבש לבדו", ומדייק הקרן אורה מלשונו שהיה חייב קרבן חובה, כי אם היה החיוב מחמת נדרו, הרי אם נדר כבש קטן, הוא יוצא ידי חובתו

ומסקנת הגמרא: תיקו!

בעי רבי זירא: האומר: הרי עלי להביא לחמי תודה מן החמין או מן המצה, שחייבים להביא עם קרבן התודה ארבעים לחמים, שלשים של מצה ועשרה של חמץ, והוא נדר להביא עשרה לחמים בלבד [בלי קרבן] מאיזה סוג שירצה או חמץ או מצה, והביא שיאור, לחם שנעשה מבצק שהתחיל להחמיץ ולא נתחמץ לגמרי, ועל ידי כן יצא מכלל מצה ולכלל חמץ עדיין לא הגיע, והוא נקרא "שיאור". מהו שיצא ידי חובת נדרו?

ונחלקו רבי מאיר ורבי יהודה מהו "שיאור", ומה דינו,

לרבי מאיר — בצק שהכסיפו פניו, דהיינו שהלבין מבחוצץ, הרי הוא "שיאור". ואם החמיץ יותר עד שנתהוו בו סדקים, ואפילו אם הסדקים הם דקים שנראים כקרני חגבים [סדק לכאן וסדק לכאן] הרי הוא חמץ גמור, וחייבים כרת על אכילתו בפסח. אך בהיותו "שיאור" אין חייבים עליו כרת, אבל לוקים עליו משום "כל מחמצת לא תאכלו", ככל חמץ נוקשה שאינו ראוי לאכילה, שגם השיאור הזה שהחמיץ קצת ולא גמר להחמיץ אינו ראוי לאכילה.

רבי יהודה מקיל מרבי מאיר בתרתי: א. "הכסיפו פניו" עדיין הוא מצה, ורק ב"קרני חגבים" הוא בגדר "שיאור" עד שיתרבו הסדקים ויתערבו זה בזה שאז הוא חמץ גמור. ב. אין לוקין על אכילת "שיאור", אלא שהוא אסור באכילה.

והשתא הוינן בה בהך איבעיא דרבי זירא: **שיאור דמאן**, באיזה שיאור ואליבא דמאן נסתפק רבי זירא?

אי בשיאור דרבי מאיר, שהכסיפו פניו אך עדיין לא נסדק כקרני חגבים, והספק הוא לרבי יהודה, אם הנודר יוצא בלחם שנעשה מהשיאור הזה אם לאו, תיקשי, הרי הלחם הזה **מצה מעלייתא הוא** לפי רבי יהודה, ובודאי שיוצא בו בתור מצה?

אי בשיאור דרבי יהודה, משנסדק כקרני חגבים, והספק הוא לרבי מאיר, הרי גם בזה אין ספק, לפי שחמץ גמור הוא אליבא דרבי מאיר, ויוצא בו בתור חמץ.

ואי בשיאור דרבי מאיר לפי רבי מאיר, נמי תיקשי, שהרי מדלקי עליה לרבי מאיר, חמץ הוא. [ומה שאין חייבין עליו כרת הוא משום שאינו ראוי לאכילה]. ואם כן הנודר יוצא בו בתור חמץ ומה הספק של רבי זירא?

ומסקינן: **אלא**, האיבעיא היא בשיאור דרבי יהודה לפי רבי יהודה, הסובר ששיאור אסור באכילה ואין בו מלקות, הרי שאינו חמץ ודאי, ולכן יש להסתפק, **מאי?** מהו השיאור, האם **ספיקא הוי**, ספק אם הוא חמץ או מצה, ו**נפיק הנודר** ידי חובת נדרו **ממה נפשך**, שהרי נדר להביא חמץ או מצה, ואכן הביא שיאור שהוא או חמץ או מצה.

או דלמא, לא חמץ ולא מצה, אלא **בריה הוא**, ולא נפיק ידי נדרו?

פלוגי, ועדיין יקשה מה הספק של רבי זירא?
ומתריצין: לא צריכא האיבעיא דרבי זירא,
אלא באופן דלא אמר הרי עלי לפטור, אלא
שומר: הרי עלי עשרה לחם לתודתו של
פלוגי מן חמץ או מן המצה! ולא במקום
הלחם שפלוגי חייב, אלא בנוסף עליהם,
שהוא סבור שאפשר להוסיף בתור נדבה על
הארבעים לחם של התודה.

השתא מיבעיא לרבי זירא באופן שהביא
הנודר שיאור: האם שיאור ספק חמץ או
מצה הוא, ומיפק גברא ידי נדרו נפיק. שהרי
הביא דבר שהוא או חמץ או מצה כפי שאכן
נדר. (164) או דלמא בריה הוא, ולא נפיק ידי
נדרו, שהרי לא הביא לא חמץ ולא מצה.

ומסקינן: תיקו!

מתניתין:

פרה אדומה אינה כשרה אלא אם כן שחטו
אותה. עגלה ערופה אינה כשרה אלא אם כן
ערפו אותה.

נמצא, שהכשר בפרה — פסול בעגלה.

והכשר בעגלה — פסול בפרה.

גמרא:

תנו רבנן: פרה אדומה, אם עשאה בשחיטה,

ומקשינן על האיבעיא: והאמר רב הונא:
האומר: הרי עלי לחמי תודה בלבד! מביא
תודה ולחמה. ואף הנודר הזה, שנדר רק
עשרה לחמי תודה, חייב להביא תודה עם
ארבעים לחם. וכיון דאייחייב ליה בתודה
ולחמה, הרי צריך הנודר הזה להביא שלשים
לחם מצה ועשרה חמץ. ואם כן, אפילו אם
ננקוט ששיאור הוא ספק, לא יוכל להשתמש
בלחם שהוא שיאור לצורך נדרו, כי הא לא
ידע האי גברא אי חמץ הוא השיאור שהביא,
דליתיה לחמי מצה נוספים להשלים עליה, אי
מצה הוא, דליתיה לחמי חמץ מלבד השיאור.
ובהכרח עליו להביא שלשים לחם מצה
ועשרה חמץ שהם ודאים, ואם כן, מה הספק
של רבי זירא?

ומתריצין לרבי זירא: לא צריכא האיבעיא
אלא באופן דאמר הנודר: הרי עלי חלה,
דהיינו עשרה לחם, על מנת לפטור בהם
תודתו של פלוגי. ואם כן, אינו צריך להביא
את התודה ואת הארבעים לחם, אלא עשרה
לחם בלבד.

ואכתי מקשינן: סוף סוף, כיון שהנודר אמר
"על מנת לפטור תודתו של פלוגי", לא יצא
ידי חובתו אלא אם כן אותו פלוגי אכן
ישתמש לצורך קרבנו בשיאור שיביא הנודר,
כך שמתוך הארבעים הלחם הוא יפטר
מלהביא עשרה לחם משל עצמו. והרי לא
יוכל להשתמש בהם, כי הא לא ידע האי
גברא הפלוגי אי חמץ הוא השיאור דליתיה
מצה. אי מצה הוא דליתיה חמץ. ובהכרח
חייב הנודר להביא עשרה לחם שהם או
חמץ או מצה ודאים כדי לפטור תודתו של

שקרא לשעירים שם, שאמר על האחד שהוא יהיה לה' ועל השני אמר שיהיה לעזאזל, אין השעירין נקבעים בכך אלא עושה עליהם גורל, ואם הגורל יהיה שונה מקריאת השם, הולכים אחר הגורל.

שיכול, אם לא היה כתוב "ועשאו חטאת", הייתי יכול לומר מקל וחומר שגם קריאת השם קובעת, **שחלא דין הוא: ומה במקום שלא קדש הגורל, כגון בקרבנות הזבה והיולדת, שמביאים שני עופות, אחד לחטאת ואחד לעולה, ואם לקח שני גורלות שהיה כתוב על אחד מהן "חטאת" ועל השני "עולה" ושם אותם על העופות, לא נקבעו העופות בכך, אלא יכול לשנות אותם, בכל זאת, קדש השם, מאחר שקרא להם שם ואמר שזה יהיה חטאת וזה עולה אינו יכול לשנות את יעודם, מקום שקדש הגורל, בשעירי יום הכפורים, אינו דין שקדש השם? תלמוד לומר "ועשהו חטאת", ללמדך שרק הגורל עושה חטאת, ואין השם עושה חטאת!**

ומסקינן לקושיא: **טעמא דכתב רחמנא "ועשהו חטאת", שממנו אנו לומדים שהתורה מיעטה בפירוש שהשם אינו עושה חטאת. הא לאו הכי, הוה דרשינן קל וחומר לרבות שהשם עושה חטאת, הרי שאפילו במקום שכתוב "חוקה" דרשינן קל וחומר. ואם כן למה לא נדרוש מקל וחומר לרבות עריפה בפרה אדומה?**

ומתריצינן: אלא, מכאן אנו לומדים שעריפה אינה כשרה בפרה אדומה, כי **מיעט רחמנא גבי עגלה ערופה**, שכתוב בה "העגלה הערופה", ומיתור האות ה"א ד"הערופה" דרשינן: רק עגלה זאת כשרה בעריפה, ואין

כשרה. אם עשאה בעריפה, פסולה.

עגלה ערופה, אם עשאה בעריפה, כשרה. אם עשאה בשחיטה. פסולה.

נמצאת למד, כשר בפרה, פסול בעגלה. כשר בעגלה, פסול בפרה.

ודנה הגמרא: **ותהא פרה כשרה בעריפה מקל וחומר: ומה עגלה, שלא הוכשרה בשחיטה, הוכשרה בעריפה. פרה, שהוכשרה בשחיטה, אינה דין שהוכשרה בעריפה?!**

כד-א ומשינינן: **אמר קרא בפרה אדומה "ושחט".** וכמו כן נאמר בה "חוקה", שנאמר "זאת חוקת התורה". וכל מקום שנאמר "חוקה" אינו אלא לעכב, לומר לך, **בשחיטה, אין. בעריפה, לא!**

ומקשינן: **וכי כל היכא דכתיב ביה "חוקה" לא דרשינן קל וחומר לרבות דינים נוספים על אלו הכתובים בענין, ולא אומרים שה"חוקה" נאמרה לגבי ענינים אחרים לומר שהם מעכבים, ולא לסתור את הקל וחומר?!**

והא גבי יום הכפורים, דכתיב ביה "חוקה", ובכל זאת מצינו שהיה מקום לדרוש קל וחומר, לולי שהתורה מיעטה בפירוש שלא לדרוש את אותו הקל וחומר.

דתניא, כתיב [ויקרא ט] "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד לה'", ולאחר מכן כתיב "והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה", ועשהו חטאת", ודרשינן מ"ועשהו חטאת", שדוקא הגורל הוא שעושה חטאת, ואין קריאת השם עושה חטאת! שאם לא הטיל עליהם גורלות אלא